



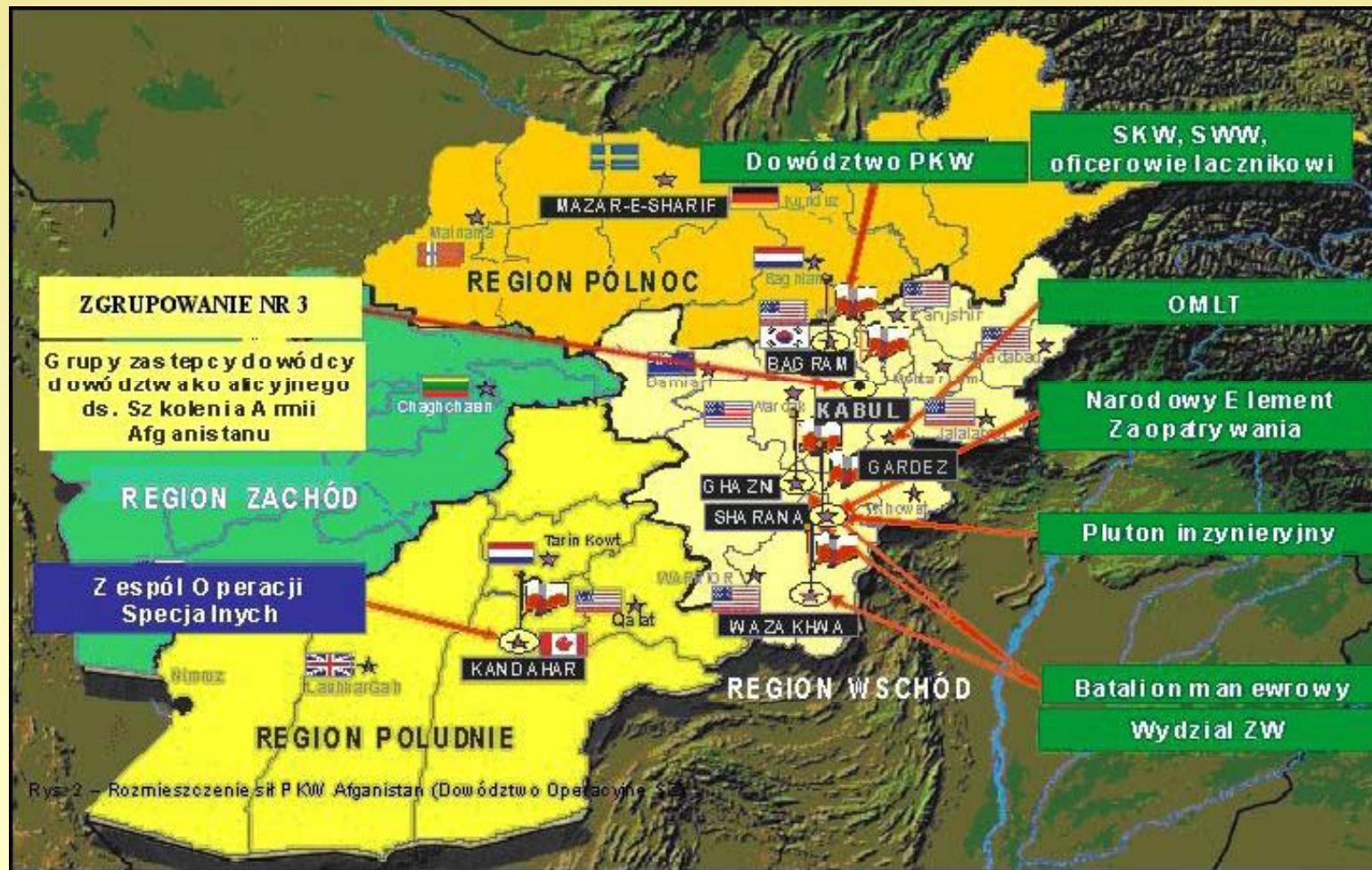
RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Konferencja prasowa

Wydarzenia z Nangar Khel

21 listopada 2007 r.

Polacy w Afganistanie



Rys. 2 – Rozmieszczenie sił PKW Afganistan (Dowództwo Operacyjne)

Źródło: www.isaf.wp.mil.pl/kontyngent.html

Polacy w Afganistanie

- Pierwsza grupa 300 żołnierzy skierowano do Afganistanu - 16 marca 2002 r.
- Obecnie PKW tworzy prawie 1200 żołnierzy Wojska Polskiego, Dowódcą obecnie stacjonującej w Afganistanie II zmiany PKW jest gen. bryg. Jerzy Biziewski, a dowódcą Polskiej Grupy Bojowej (PGB) ppłk Piotr Zieja
- W ramach Misji Międzynarodowych Sił Wspierania Bezpieczeństwa (ISAF) przebywa łącznie ok. 34 000 żołnierzy i pracowników wojska z 29 krajów.



Wydarzenia z sierpnia

- 14 listopada 2007 r. - W prowincji Paktika w wyniku ostrzelania konwoju polskich żołnierzy i Narodowej Armii Afgańskiej zginął por. Łukasz Kurowski.
- 16 listopada 2007 r. - Rosomak najechał na improwizowany ładunek wybuchowy. Tego samego dnia, doszło do osunięcia się skarpy wywrócił się pojazd z polskimi żołnierzami.



Wydarzenia z sierpnia

- 16 sierpnia 2007 r. – dochodzi do ostrzelania przez polskich żołnierzy wioski Nangar Khel
- sierpień 2007 – pojawiają się pierwsze informacje na temat wydarzeń z Nangar Khel
- wrzesień 2007 r. – Polskie Wojsko w efekcie porozumienia ze starszyzną wioski Nangar Khel wypłaciła poszkodowanym w wyniku ostrzału odszkodowanie. Ranne osoby zostają przewiezione na dalsze leczenie do Polski.



Wydarzenia z Nangar Khel - informacje z listopada

- listopad 2007 r. – Żołnierze uczestniczący w wydarzeniach w Nanger Khel są przesłuchiwani - Prokuratura wojskowa prowadzi śledztwo w tej sprawie.
- 14 listopada 2007 r. - Prokuratura wojskowa postawiła zarzuty zabójstwa ludności cywilnej sześciu żołnierzom biorącym udział w akcji w Afganistanie (w jej trakcie zginęło 6 cywili, a 3 osoby zostały ranne).



Wydarzenia z Nangar Khel - informacje z listopada

Dokonując oceny prawnej zachowań żołnierzy uznać należy, iż naruszyli oni przepisy prawa międzynarodowego chroniące ludność cywilną i miejscowości niebronione w trakcie działań zbrojnych w postaci: art. 23 pkt „b” i art. 25 „Regulaminu dotyczącego praw i zwyczajów wojny lądowej”, stanowiącego integralną część **Konwencji Haskiej** podpisanej w dniu 18 października 1907 roku dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej (Dz. U. z 1927 roku, nr 21, poz. 161), art. 3 pkt 1 lit. „a” **Czwartej Konwencji genewskiej** z 12.08.1949 r. „o ochronie osób cywilnych podczas wojny” (Dz. U. z 1956 r., Nr 38, poz. 171), art. 4 ust. 2 pkt „a” i art. 13 ust. 1 i 2 II **Protokołu dodatkowego do Konwencji Genewskich** z 12 sierpnia 1949 roku dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (Dz.U. z 1992 roku, nr 41, poz. 175),

Komunikat prasowy Naczelnej Prokuratury Wojskowej
2007-11-14

Akty prawne – Kodeks karny

- **Art. 122. § 1.** Kto w czasie działań zbrojnych atakuje miejscowość lub obiekt nie broniony, strefę sanitarną lub zneutralizowaną albo stosuje inny sposób walki zakazany przez prawo międzynarodowe,
podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.
§ 2. Tej samej karze podlega, kto w czasie działań zbrojnych stosuje środek walki zakazany przez prawo międzynarodowe.

Akty prawne - Kodeks karny

Art. 123. § 1. Kto, naruszając prawo międzynarodowe, dopuszcza się zabójstwa wobec:

- 1) osób, które składając broń lub nie dysponując środkami obrony poddały się,
- 2) rannych, chorych, rozbitków, personelu medycznego lub osób duchownych,
- 3) jeńców wojennych,
- 4) ludności cywilnej obszaru okupowanego, zajętego lub na którym toczą się działania zbrojne, albo innych osób korzystających w czasie działań zbrojnych z ochrony międzynarodowej,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto, naruszając prawo międzynarodowe, powoduje u osób wymienionych w § 1 ciężki uszczerbek na zdrowiu, poddaje te osoby torturom, okrutnemu lub niehumanicznemu traktowaniu, dokonuje na nich, nawet za ich zgodą, eksperymentów poznawczych, używa ich do ochrania swą obecnością określonego terenu lub obiektu przed działaniami zbrojnymi albo własnych oddziałów lub zatrzymuje jako zakładników,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Komunikat Naczelnej Prokuratury Wojskowej - 14.11.07

W nawiązaniu do przekazanego w dniu wczorajszym komunikatu prasowego dotyczącego prowadzonego w Wydziale II Oddziału do Spraw Przystępczości Zorganizowanej Naczelnej Prokuratury Wojskowej z siedzibą w Poznaniu śledztwa w toku którego w dniu 13 listopada 2007 roku zatrzymanych zostało 7 żołnierzy z I zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w ramach Misji Międzynarodowych Sił Wspierania Bezpieczeństwa (ISAF) w Islamskiej Republice Afganistanu - informuję, iż prowadzone w przedmiotowej sprawie postępowanie przygotowawcze dotyczy zdarzeń jakie miały miejsce w dniu 16 sierpnia 2007 roku na terenie miejscowości NANGAR KHEL w Islamskiej Republice Afganistanu.

Tego dnia w godzinach porannych w pobliżu wskazanej powyżej miejscowości doszło do eksplozji min IED (improwizowanych ładunków wybuchowych) podłożonych przez bojowników talibańskich. W następstwie tego zdarzenia uszkodzeniu uległy dwa wojskowe pojazdy samochodowe ISAF.

Komunikat Naczelnej Prokuratury Wojskowej - 14.11.07

W związku z zaistniałą sytuacją w miejsce zdarzenia wysłane zostały polskie patrole wojskowe, w tym także 1 pluton szturmowy Zespołu Bojowego „C” PKW w Afganistanie, w którym to zespole służbę pełnili obecnie zatrzymani żołnierze.

Z zebranego materiału dowodowego wynika jednoznacznie, iż wyjazd patrolu w skład którego wchodził zatrzymani żołnierze nastąpił w dniu 16 sierpnia 2007 roku w godzinach popołudniowych, po upływie kilku godzin od ataku z wykorzystaniem IED.

Po przybyciu w pobliże miejscowości Nangar Khel i zajęciu pozycji, zgodnie z obowiązującymi procedurami wojskowymi, żołnierze nie stwierdzili na terenie wskazanej miejscowości, jak też w jej pobliżu żadnych bojowników talibańskich.

Komunikat Naczelnej Prokuratury Wojskowej - 14.11.07

Dotychczasowe ustalenia dowodowe śledztwa dokonane przez prokuratora wojskowego Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskiej Republice Afganistanu (który śledztwo w przedmiotowej sprawie wszczął już następnego dnia po zdarzenia, a następnie na miejscu jego zaistnienia wspólnie z żołnierzami ŻW realizował czynności śledcze), uzupełnione czynnościami dowodowymi wykonanymi w kraju przez prokuratorów Wydziału II Oddziału do Spraw Przestępczości Zorganizowanej Naczelnej Prokuratury Wojskowej z siedzibą w Poznaniu – pozwalają na stanowcze stwierdzenie, **iż w wyniku rozkazu oficera dowodzącego zespołem wioska Nangar Khel została ostrzelana przez żołnierzy polskich z wielkokalibrowego karabinu maszynowego, a następnie granatami moździerzowymi kalibru 60 mm. Szczególnego podkreślenia wymaga fakt, iż zebrany materiał dowodowy jednoznacznie świadczy o tym, że opisane zachowanie żołnierzy nie było związane z jakimkolwiek równoczesnym, bezpośrednim, realnym aktem agresji ze strony ludności miejscowej, czy też zachowaniem zagrażającym życiu, zdrowiu i bezpieczeństwu tak żołnierzy polskich, jak i żołnierzy innych państw pełniących służbę w ISAF.**

Komunikat Naczelnej Prokuratury Wojskowej - 14.11.07

W wyniku ostrzału wioski Nangar Khel śmierć poniosło sześciu obywateli Islamskiej Republiki Afganistanu, którzy doznali rozległych obrażeń tułowia i kończyn dolnych i górnych, w następstwie czego wystąpił u nich wstrząs urazowy lub krwotoczny i w konsekwencji doprowadziło to do ich zgonu. Równocześnie trzy obywatelki Islamskiej Republiki Afganistanu doznały ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci obrażeń tułowia oraz kończyn dolnych, które w konsekwencji doprowadziły do amputacji kończyn i spowodowały trwałe kalectwo, długotrwałą chorobę realnie zagrażającą życiu w rozumieniu art. 156 par. 1 pkt 2 k.k.

Wśród zabitych i rannych były kobiety i dzieci.

Komunikat Naczelnej Prokuratury Wojskowej - 14.11.07

Dokonując oceny prawnej zachowań żołnierzy uznać należy, iż naruszyli oni przepisy prawa międzynarodowego chroniące ludność cywilną i miejscowości niebronione w trakcie działań zbrojnych w postaci: art. 23 pkt „b” i art. 25 „Regulaminu dotyczącego praw i zwyczajów wojny lądowej”, stanowiącego integralną część Konwencji Haskiej podpisanej w dniu 18 października 1907 roku dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej (Dz. U. z 1927 roku, nr 21, poz. 161), art. 3 pkt 1 lit. „a” Czwartej Konwencji genewskiej z 12.08.1949 r. „o ochronie osób cywilnych podczas wojny” (Dz. U. z 1956 r., Nr 38, poz. 171), art. 4 ust. 2 pkt „a” i art. 13 ust. 1 i 2 II Protokołu dodatkowego do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 roku dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (Dz.U. z 1992 roku, nr 41, poz. 175),

Komunikat Naczelnej Prokuratury Wojskowej - 14.11.07

W oparciu o powyższe ustalenia 6 zatrzymanym żołnierzom przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw z art. 123 § 1 pkt 4 k.k. w zb. z art. 123 § 2 k.k. w zb. z art. 122 § 1 k.k. – to jest czynów zagrożonych karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karą 25 lat pozbawienia wolności albo karą dożywotniego pozbawienia wolności, zaś jednemu zarzut popełnienia przestępstwa określonego w art. 122 §1 k.k. – to jest czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karą 25 lat pozbawienia wolności.

Przesłuchani w charakterze podejrzanych zatrzymani żołnierze potwierdzili fakt ostrzelania wioski Nangar Khel, równocześnie zaprzeczyli, aby przed ostrzelaniem wioski doszło do wymiany ognia z bojownikami talibańskimi.

Ponadto wyjaśnili, iż podawana przez nich uprzednio, wkrótce po zdarzeniu, wersja wydarzeń wskazująca na fakt, że do ostrzału doszło w następstwie wymiany ognia - była przygotowaną przez nich oficjalną, nie polegającą na prawdzie wersją, uzgodnioną dla potrzeb prowadzonego postępowania służbowego i karnego.

Komunikat Naczelnej Prokuratury Wojskowej - 14.11.07

Po wykonaniu czynności procesowych z udziałem podejrzanych w dniu dzisiejszym skierowano do Wojskowego Sądu Garnizonowego w Poznaniu wobec wszystkich 7 żołnierzy wnioski o zastosowanie w stosunku do nich środków zapobiegawczych w postaci tymczasowego aresztowania na okres trzech miesięcy.

SZEF

**WYDZIAŁU II ODDZIAŁU DO SPRAW
PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ
NACZELNEJ PROKURATURY WOJSKOWEJ
Z SIEDZIBĄ W POZNANIU**

Karol Frankowski

RPO w związku z wydarzeniami w Nanger Khel

- Wystąpienie RPO do Zastępcy Prokuratora Generalnego, Naczelnego Prokuratora Wojskowego w sprawie sposobu zatrzymania oraz doprowadzenia do Prokuratury Wojskowej w Poznaniu żołnierzy podejrzanych o popełnienie zabójstwa ludności cywilnej w Afganistanie – 19 listopada 2007 r.
- Wystąpienie RPO do Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej w sprawie sposobu zatrzymania oraz doprowadzenia do Prokuratury Wojskowej w Poznaniu żołnierzy podejrzanych o popełnienie zabójstwa ludności cywilnej w Afganistanie – 19 listopada 2007 r.
 - ◆ Notatka służbowa w związku z przeprowadzonej przez przedstawicieli BRPO wizytacji warunków pobytu i leczenia w Wojskowym Instytucie Medycznym w Warszawie trzech obywaterek Afganistanu, które zostały ranne w czasie wydarzeń w wiosce Nangar Khel – 19 listopada 2007 r.



RPO w związku z wydarzeniami w Nanger Khel

- Wystąpienie RPO do Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej z prośbą o rozważenie możliwości spowodowania zapewnienia żołnierzom podejrzanym o popełnienie zabójstwa ludności cywilnej w Afganistanie obrony *pro bono* już w fazie postępowania przygotowawczego – 20 listopada 2007 r.
- Wystąpienie RPO do Prezesa Rady Ministrów w sprawie przepisów regulujących używanie środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy różnych służb z punktu widzenia respektowania praw i wolności obywatelskich w kontekście zatrzymania przez Żandarmerię Wojskową żołnierzy podejrzanym o popełnienie zabójstwa ludności cywilnej w Afganistanie – 20 listopada 2007 r.



Odpowiedzialność polskich żołnierzy za popełnienie zbrodni wojennych w Afganistanie

Podstawy prawne odpowiedzialności

Polscy żołnierze zostali oskarżeni o popełnienie zbrodni wojennych w czasie działań zbrojnych w Afganistanie. Mimo że w wielu dokumentach prawa międzynarodowego istnieją definicje zbrodni wojennych (m.in. Regulamin Haski do IV Konwencji Haskiej dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej z 18.10.1907; Konwencji Genewskie z 1949 r. oraz Protokoły Dodatkowe do KG z 1977 r., statuty międzynarodowych trybunałów karnych w tym Karta Międzynarodowego Trybunału Wojskowego)[1], główną podstawą pociągnięcia do odpowiedzialności polskich żołnierzy będzie polski kodeks karny z 1997 r., a dokładnie rozdział XVI *Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne* [prokurator przywołał art. 122 § 1 (atak na miejscowość lub obiekt niebroniony) i 123 § 1 pkt 4 (zabójstwo ludności cywilnej obszaru, na którym toczą się działania zbrojne) i § 2 tegoż artykułu (spowodowanie u osób wyżej wymienionych ciężkiego uszczerbku na zdrowiu)]. W obu artykułach ustawodawca odwołuje się do prawa międzynarodowego, przez które należy rozumieć w tym kontekście przede wszystkim regulacje międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych. To właśnie normy MPH uściśla, czy w konkretnym przypadku atak na daną miejscowość czy przeciwko danej osobie cywilnej jest zgodny z prawem czy też nie.

[1] W dokumentach tych o ile zdefiniowano zbrodnie wojenne, to jednak nie określono, jakie kary grożą za ich popełnienie i dlatego też zgodnie z zasadą *nullum crimen sine poena* nie mogą one stanowić samodzielnej podstawy odpowiedzialności karnej.

Odpowiedzialność polskich żołnierzy za popelnienie zbrodni wojennych w Afganistanie

Kwalifikacja konfliktu

Międzynarodowe prawo humanitarne dzieli konflikty zbrojne na międzynarodowe oraz niemiędzynarodowe i w zależności od kwalifikacji konfliktu różne normy prawne znajdują zastosowanie. Konflikt w Afganistanie na obecnym etapie należałoby zakwalifikować jako konflikt niemiędzynarodowy (toczy się on bowiem między partyzantką – nie stanowi ona sił zbrojnych strony rządowej - a wojskami NATO). Stąd też zastosowanie znajdą przede wszystkim normy art. 3 wspólnego dla wszystkich Konwencji Genewskich oraz ewentualnie II Protokół Dodatkowy do KG, który mówi właśnie o konfliktach niemiędzynarodowych. Jednak wiele norm zawartych w I Protokole Dodatkowym do KG, który mówi o konfliktach międzynarodowych, traktuje się jako normy prawa zwyczajowego, mające zastosowanie we wszystkich rodzajach konfliktu zbrojnego. Jest to o tyle ważne, iż I PD bardzo szeroko omawia kwestię ochrony cywilów i środków, jakie należy przedsięwziąć by ochronić ich przed skutkami działań zbrojnych, ponadto definiuje osobę cywilną oraz obiekt wojskowy i cywilny, i stąd też warto przywołać regulacje zawarte w tej właśnie umowie.

Odpowiedzialność polskich żołnierzy za popełnienie zbrodni wojennych w Afganistanie

Zasada rozróżnienia

Podstawową zasadą MPH jest zasada rozróżnienia pomiędzy osobami cywilnymi a kombatantami^[1] oraz między obiektami wojskowymi a cywilnymi. Zasada ta ma zastosowanie w każdym konflikcie zbrojnym. **Osoba cywilna** (czyli każda osoba, która nie jest kombatantem art. 50 I PD) z jednej strony **nie może być zaatakowana** (art. 48 czy 51 I PD oraz art. 13 II PD), a z drugiej strony **nie może angażować się w działania zbrojne**. Jeśli osoba cywilna weźmie bezpośredni udział w działaniach zbrojnych traci ochronę na czas uczestnictwa w działaniach zbrojnych. Oznacza to, iż jeśli cywil ostrzeliwuje konwój, to w tym momencie może być zaatakowany, ale jeśli po ataku tenże cywil powraca do wioski i już nie prowadzi działań zbrojnych, to już nie może być obiektem ataku, ale po schwytaniu może być osądzony za bezprawne zaangażowanie się w działania zbrojne. Warto jednak pamiętać, że istnieje poważny spór w doktrynie, co należy rozumieć pod pojęciem „bezpośredniego zaangażowania w działania zbrojne”.

^[1] Definicja kombatanta znajduje się w art. 4 III KG i ma zastosowanie w konfliktach międzynarodowych, w konfliktach niemiędzynarodowych państwa nie przyznały statusu kombatanta członkom partyzantki, a więc schwytane osoby są traktowane jako osoby cywilne, które niezgodnie z prawem zaangażowały się w działania zbrojne za co mogą być osądzone.

Odpowiedzialność polskich żołnierzy za popelnienie zbrodni wojennych w Afganistanie

Zasada rozróżnienia – ciąg dalszy

Definicja celu wojskowego jest dość pojemna, gdyż za taki cel uważa się każde dobro, które z powodu swej natury, rozmieszczenia, swego przeznaczenia, wykorzystania wnosi istotny wkład do działalności wojskowej i którego całkowite lub częściowe zniszczenie, zajęcie, zneutralizowanie daje określoną korzyść w danej sytuacji (art. 52 ust. 2 I PD). Nie ma więc obiektów, które a priori możemy uznać za wyłącznie cywilne albo za wyłącznie wojskowe. Dzisiejsza szkoła, jutro może być siedzibą terrorystów i będzie stanowiła cel wojskowy, który można zgodnie z prawem zaatakować.

Planujący lub decydujący o ataku powinni uczynić wszystko, co jest **praktycznie możliwe**, aby sprawdzić czy cele ataku nie są osobami cywilnymi ani dobrami o charakterze cywilnym i czy nie korzystają ze szczególnej ochrony; powinni przedsięwziąć wszystkie praktycznie możliwe środki ostrożności w doborze środków i metod ataku, aby uniknąć nie zamierzonych strat ludzkich, zranień osób cywilnych i szkód w dobrach o charakterze cywilnym (art. 57 ust. 2 pkt a I PD). W przypadku, gdy okaże się, iż atak jest wymierzony w cel, który nie ma charakteru wojskowego albo można oczekiwać, że może wywołać niezamierzone straty w życiu ludzkim wśród ludności cywilnej, należy od ataku odstąpić lub go przerwać (art. 57 ust. 2 pkt b I PD).

Odpowiedzialność polskich żołnierzy za popelnienie zbrodni wojennych w Afganistanie

Zasada proporcjonalności

Obecność cywilów w danym miejscu nie oznacza jeszcze, iż dany cel nie może być zaatakowany, w grę bowiem wchodzi rozważenie z jednej strony konieczności wojskowej z drugiej strony zasad humanitaryzmu i w tym celu należy przeprowadzić test proporcjonalności. W każdym przypadku, gdy może dojść ofiar w cywilach lub zniszczenia obiektu cywilnego należy ocenić, czy te straty nie są nadmierne w stosunku do oczekiwanej konkretnej i bezpośredniej korzyści wojskowej (art. 51 i 57 ust. 1 pkt 3 I PD). Chodzi o korzyść wojskową, a nie polityczną, psychologiczną czy jakąkolwiek inną. Stąd też przykładowo nie jest dopuszczalne ostrzelanie danej miejscowości, jeśli nie ma ona znaczenia dla prowadzenia działań militarnych, a jej zniszczenie ma stanowić jedynie demonstrację siły, wywołać niepokój i panikę.

Nie można z góry określić czy zabicie 5 czy 50 cywilów będzie proporcjonalne czy też nie, problem należy rozważyć *in casu*. Jakie trudności w praktyce, kiedy decyzję trzeba podjąć błyskawicznie, wywołuje ocena proporcjonalności ataku może świadczyć fakt, iż w statucie MTK za zbrodnię wojenną uważa tylko taki atak, który spowoduje straty w ludności cywilnej lub w obiektach cywilnych **wyraźnie nadmierne** w stosunku do konkretnej, bezpośredniej, całkowitej, spodziewanej korzyści.

Odpowiedzialność polskich żołnierzy za popełnienie zbrodni wojennych w Afganistanie

Działanie na rozkaz

Niemal w każdym przypadku oskarżenia o popełnienie zbrodni wojennej przywołuje się argument działania na rozkaz. W prawie międzynarodowym (Karta Międzynarodowego Trybunału Wojskowego, Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii, Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego dla Rwandy) przyjęto, iż działanie na rozkaz nie zwalnia z odpowiedzialności, a jedynie może wpłynąć na zmniejszenie wymiaru kary, jeśli wymaga tego sprawiedliwość. W statucie Międzynarodowego Trybunału Karnego (art. 33) przyjęto, iż działanie na rozkaz może stanowić okoliczność zwalniającą z odpowiedzialności, jeśli zostaną kumulatywnie spełnione trzy przesłanki: 1. sprawca miał prawny obowiązek wykonania rozkazu; 2. sprawca nie wiedział, że rozkaz był bezprawny; 3. rozkaz nie był oczywiście bezprawny. Sprecyzowano, że rozkaz popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości czy zbrodni ludobójstwa jest zawsze oczywiście bezprawny. Nie przyjęto jednak, iż rozkaz popełnienia zbrodni wojennej jest oczywiście bezprawny, argumentem za takim rozwiązaniem mogą być wątpliwości, co do oceny proporcjonalności ataku, ponadto państwa zdawały sobie sprawę, iż oskarżenia o popełnienie zbrodni wojennej padają o wiele częściej niż w przypadku np. zbrodni ludobójstwa i o wiele łatwiej jest je udowodnić. Statut więc dopuszcza możliwość powołania się na rozkaz jako podstawę wyłączenia odpowiedzialności karnej.

Odpowiedzialność polskich żołnierzy za popełnienie zbrodni wojennych w Afganistanie

Działanie na rozkaz – ciąg dalszy

Polski kodeks karny w art. 318 również przewiduje możliwość powołania się na rozkaz, aby zwolnić się z odpowiedzialności karnej, gdyż stanowi, iż *Nie popełnia przestępstwa żołnierz, który dopuszcza się czynu zabronionego będącego wykonaniem rozkazu, chyba że wykonując rozkaz umyślnie popełnia przestępstwo.* Tylko wtedy zatem, gdy żołnierz miał świadomość, iż wykonując rozkaz popełnia przestępstwo i umyślnie się go dopuścił, poniesie odpowiedzialność karną. Warto przypomnieć, iż niewykonanie rozkazu stanowi przestępstwo, jednak zgodnie z art. 344 k.k. nie popełnia przestępstwa żołnierz, który odmawia wykonania rozkazu polecającego popełnienie przestępstwa albo nie wykonuje go.

Odpowiedzialność polskich żołnierzy za popelnienie zbrodni wojennych w Afganistanie

Inne okoliczności, które mogą podnieść oskarżeni

W opisanym przypadku mógł wystąpić błąd co do faktu (przykładowo, jeśli żołnierze myśleli, iż w miejscu, które ostrzeliwali znajdowali się partyzanci szykujący się do ataku, a nie osoby cywilne); niewykluczone jest również powołanie się na obronę konieczną czy stan wyższej konieczności (choć prokurator w czasie konferencji prasowej te możliwości akurat wykluczył).

Oczywiście tak jak w przypadku każdego innego przestępstwa, tak i w przypadku zbrodni wojennej, aby kogokolwiek pociągnąć do odpowiedzialności konieczne jest udowodnienie winy, a jak wynika z niektórych doniesień prasowych mogło dojść po prostu do tragicznego wypadku, jeśli rzeczywiście „zawiódł sprzęt”. Wówczas trudno byłoby przypisać oskarżonym żołnierzom winę.



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Więcej informacji na:

www.rpo.gov.pl